مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

پوهندوی آصف بهاند

۲۰۲۴/۰۴/۱۶

«ډېوې، ډېوې ماښام»

یو ښه نوښت، یوه ښه لار

څلورمه برخه

ـ احسان‌الله درمل:

د روح سکون، د زړهٔ ټوټه، د سترګو تور دی وطن
شرم دی مه يې خرڅوئ، ټيکری د مور دی وطن

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ

په پیل کې د احسان‌الله درمل بیوګرافي:

ځنګه چې مخکې هم وويل شول ما د رغاند صاحب په مرسته، د ښاغلي درمل بيوګرافي د يوه لينک له لارې ترلاسه کړه. په ويکيپيډيا کې د درمل صاحب بيوګرافي د ياد ويبسايټ په ستايل اېښودل شوې ده چې زه يې ځينې اړينې برخې رااخلم:

«ډاکټر درمل په (۱۳۶۷ل) کال کې د جان وکيل کره زېږېدلی دی. ډاکټر درمل قبايلي سيمې کورمي ايجنسۍ کې نرۍ ته سترګې غړولي. د نوموړي کورنۍ د پکتيا ولايت له ځاځي اريوب ولسوالۍ نه کورمي ته کډوال شوي وو.

ډاکټر درمل لومړی زده کړې په کورمه کې د مهاجرو په يوه ابتدايي ښوونځي کې کړې دي او همدلته يې ليسه هم لوستې ده.

په ۱۳۸۲ل کال کې د کانکور له لارې د کندهار پوهنتون د طب پوهنځي ته بريالی شوی او په ۱۳۸۹ل کال کې ترې فارغ شوی.

په ۱۳۹۰ ل کې له طب پوهنځي او په ۱۳۹۴ ل د عمومي داخله ناروغيو په برخه کې د تخصص له پروګرامه فارغ شو. په ۱۳۹۵ ل کې د افغانستان د علومو اکادمۍ د طبي علومو د مرکز غړی شو.

ډاکټر احسان الله درمل Dr.Ihsanullah darmal د طبي زده کړو تر څنګ په پښتو ادبياتو کې يوه پېژندل شوې څېره ده، چې د شعر کره کتنې په برخه کې يې ځينې اثار ليکلي دي.

ښاغلي درمل د طبي کتابونو او مقالو تر څنګ ګڼ شعرونه، مقالې، څېړنيز اثار هم ليکلي دي. ،د ۱۳۹۵ کال په ليندۍ کې يې د شعرستان په نامه يو ۷۰۰ مخيز کتاب خپور شوی، چې د شعر پر مهمو تخنيکونو او هنري ميکانيزمونو بحثونه پکې شوي دي.»

زه ډاډه يم چې پاسنۍ بيوګرافي د ښاغلي درمل د پېژندنې له‌پاره کافي نه ده. خامخا د احسان‌الله درمل د علمي – فرهنګي شخصيت ټول اړخونه به په دې بيوګرافۍ کې نه وي راغلي يا وروسته له دې چې د ده دا بيوګرافي په ويکيپيډيا کې انلاين شوې ده، درمل صاحب به په علمي – فرهنګي ډګر کې نورفعاليتونه هم کړي وي چې دلته نه دي ياد شوي، که د درمل صاحب په باب معلومات نيمګړي وي، زه له خپله اړخه بښنه غواړم.

احسان‌الله درمل ته د «ډيوې، ډيوې مانېام» کوربه محمدالله هميم داسې ليکلي دي:

«نن مانېام د احسان الله "درمل" په نوم ډيوې بلوو.»

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

د شعرستان درمل، چي شعر لولي دریادیري، چي د شعر نوم اوري سترګو ته دي ولاړ وي. لکه پروته ځانګي وانګي تللی پهٔ زړونو ړنګ دی. هغه مسیحا چي د زړهٔ بیماران هم پهٔ شعر او هم پهٔ طب رغوي.

همغه درمل چي ښایست او مینه دواړه ورسره ولاړ دي، چي د عشق کړو وړ سمي ور وښودي، چا ورته ووي ربنتیا؟ دهٔ ورته فقط همدا وویل: «پهٔ کړو ځانګو د انګور مي قسم.» هغه چي پرهر یي پهٔ ګلابي لاسونه لګیدلی و اوس ګلابونه توکوي. همغه درمل چي د سندرو، سرودونو او ژوند پهٔ طرف دی. چي زړهٔ یي هم شاعر دی، سبانی غم نن حسوي. همغه درمل چي د خپل وطن پهٔ مینه یي مست او مستغني کړو. راته ویي ویل: «ور بهٔ یي نه کړو یوه لوېشت ځمکه پهٔ باغ د عدن.»

دا ماښام، او دا سرې. راځئ نن پهٔ دې ښکلي انسان د خبرو پلمه جوړه ده. د زړهٔ خبري ورته وکړئ، دا ماښام د دهٔ دی...»

دا هم د احسان‌الله درمل د شاعرۍ او شخصیت په باب نظریات:

محــــــمود بـــــاقـــر
«هر ماښام ښکلی وو خو نن ماښام بیا بل رقم ښکلی دی
ډاکټر صېب ته زهٔ خپله د زړونو درمل وایم که څهٔ هم ډاکټرصېب د زړونو متخصص دی
زهٔ ډېره پوهه نهٔ لرم ګني نن به ما ډاکټر صېب باندي یو څهٔ ویلي وای
خو بس خبر نن ماښام دي زما د زړهٔ درمل ته مبارک وي»

Muhammad Nazir Muslimyar
«څــــومره چي یاران خاوري زما په نامــــه اړوي
دومره به د خلکو راته پام کړي، نور به څه وکړي؟

ښکلی که هردم زړه ماتوي زما، پر ما یي څه
کم به د خپل حُسن یو غلام کړي، نور به څه وکړي

ډاکټر احسان الله درمل د زړونو درمل دی، ښه نثر او عالي شاعري کوي، زمایي شاعري ډېره خوښېږي، د پښتو ادب یو ځلانده ستوری دی، لا دې ځلانده وي.»

Ahmad Kaliwal
«درمل یو موتی سړی دی خو د علمیت، سنجیده‌ګي، ژور لید، نوښت، او... بحر دی.
درمل پخپله لوی #هنر دی.»

· Abdul Basir Sahaak
«د نن ماښام ډیر ښکلی ماښام دی، ځکه زما د خوښي شاعر او ډاکټر احسان الله درمل صیب ډیوي پکي بلې دي. د ده ډیوي دي تل زمونږ په زړونو کي بلې وي.»

محمد رفیق ریحان
«ګران ډاکټر احسان الله درمل صیب ته لوی خدای هغه وړتیا ورکړې ده چي زما په څیر ډیر ترې عاجز دي درمل صیب د خوږې ګوړې سکنی ورور دی د حمزه بابا په قول له هرې ډډې یي چي څکي خوږ دی هغه که شعر لیکل دي که نثر دی یه نقادي دی زه عاجز به څه په دې درباره ژبه د درمل صیب توصیف یه ستایل وکړم خو دومره به ووا یم چي عمریي ډیر صحت یي روغ خوشالی یي ملګري یوه بله هغه دا چي دسي ډیرې ډیوې اوډیر ښناموته دي دا درمل په ژوند او درمل په ستایلو رڼا رڼا شي»

M Anwar Tabasum
«ډاکټر صیب درمل په ځوان کهول کي په لر او بر وطن کي بې جوړې انسان دی، نوموړی په یوه وخت کي شاعر، لیکوال، کره کتونکی، نقاد د زړونو متخصص ډاکټر، په سیمه او نړۍ ژور نظر ساتونکی... لنډه دا که نابعه یې وبلو مبالغه به نه وي، دا خبره زه په اثبات سره کوم.

افغان جرمن آنلاین په درښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولـئ

په درمل صیب باندې خبرې کول اسان کار نه دی او نه په دا لنډ وخت کې راټولیدلی شي، مونږ ورته د اوږد عمر دعاګانې کوو او د لوی خدای نه ورته نور توفیق غواړو.»

Borjan Hamraz

«څومره چې یاران خاورې زمــــــا په نامه اړوي
دومره به د خلکو راته پام کړي، نور به څۀ وکړي؟

درمل نۀ یوازې زموږ د تن درملنه کوي او د روغتیا طبیب دی؛ بلکې زموږ د زړونو طبابت هم کوي. دی پر ادبیاتو دومره برلاسی دی، چې هېڅ پېژندنې ته اړتیا نۀلري. خوږ او روان نثر لیکي. د شعر ژبه یې پخه ده. نن یې پر ژوندون ستایو. د دۀ په نوم د نن ماښام ډېوې بلوو. درمل دې خدای زموږ لۀ څنګه نۀبېلوي.»

قلمیار اشنا

«درمل د زړونو علاج
درمل د زړونو سکون
درمل د روح پر واز
درمل د خوږ من زړه ټکور
درمل د لفظونو جادوګر
درمل د زړونو شاعر
درمل د اوسني عصر د شعر بادشاه
درمل مینه ناک
درمل نرم دل
درمل د ګودرونو شاعر
درمل زموږ لپاره یو روڼ څراغ
زړه ارام سي زړه خوښي وکړي ملګرو
د درمل په غزلونو کې سکون دی
قلم یار اشنا»

زاهد سعیدي

«زۀ ایله دومره ویلی شم، چې یۀ وخت مې ورسره د څۀ مؤضوع اړوند مشوره کوله، ډېر نرم ژبی سړی دی او پۀ نۀ پېژندګلو یې ساړۀ څوابونه راکوّل.
پۀشعر غرېدل خو یې زما لۀ وسه نۀ کیږي او شعرستان ته یې سلام!»

د همدې کرښو د لیکلو په ورځو کې مې د درمل صاحب په باب د ښاغلي م: ځاځی (MazharZaza) دا لیکنه هم له نظره تېره شوه. زه یې اړینه ګڼم چې دلته یې هم راواخلم:

«رب وکړه چې د پیژندګلوۍ دا توري یې حق ادا کړي،
ځکه چې په دومره لوی بشر فني او علمي بحث د شعر پوهنې تېزې عینکې او د معنا پوهنې ژور لېد غواړي.
د سندریز اریوب له طبیعته یو روښانه او شاعرانه هستي
چې شعر یې د زړونو پرتخت پاچاهي کوي، دغزل تورو ښخه یې مینه ښاخي، پیغام یې ډیر لوړ او تولنیز دی، دسخاوتمندانه او پراخ نیت ښښتن استاد احسان الله درمل دی.
ښاغلی درمل دشعر له جوړښته تر نوښته
له انسانیته تر محبته
له وطنپالنې تر میلمه پالنې
له ګلابه تر کتابه
په دې ټولو برخو کې خورا پیاوړی او بریالی دی.
دا شاعر خپل جنت په خپلو ملګرو تقسیموي، له ډیرې خواخوږۍ ښخه درد ته وروړ وایې، دا ادبي ښېره دنورو برعکس دسپینو پرځای دتورو بلا اخلي، همېشه یې خپل وجدان مخاطب کړی دی او توبې غږوي.
د خپل وجدان عاطفه یې له دې بیتونو معلومیږي 👇
اوښکې مو جار شم له توپانه را ستنو مرغیو!

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

راځئ راځئ چې باغ مو خپل دی میلمنو مرغیو!
زموږ د زړونو خړې پړې آشیانې ستاسو دي
زموږ لیمو کې د رڼو اوښکو دانې ستاسو دي
ځئ له اېرو کړو د ققنوس غونډې وزرې پیدا
شي به د زهرو کټوریو کې شکرې پیدا
لنډ یې وایم
د پښتو په معاصره شاعرۍ کې د هغو شاعرانو له ډلې چې د کلمې په حقیقي مانا سره لوی شاعران دي، یو پکې بې له شکه چې پیر صیب درمل هم ده.
ډاکټر صیب د ژبې په محور باندې په بر لاسې کې له مور یو دی. د شعر ساختمان او ترکیب یې عالی دی، د لوړ تخیل او ژور فکر څخه مال امال دی، د شعر موسیقی او اهنګ برخې یې په بیتونو کې عطرین وږم لري، مباحثې او مناقشې یې هم ځان یو څه بولي. زه یې د ادبي فنونو حافظ بولم.
نثري جوړښتونه یې هم جلا هنري ارزښتونه لري.
درمل صیب د ژبې او قلم هر توری د کاڼي کرښه ده، له دې پورته یې د ستایلو توان په ځان کې نه وینم. سخته ځکه وه چې په هغه چا مې لیکل وکړل چې نیمه نړۍ یې پېژني.
دا لوی بخت بولم چې پښتو شاعري د درمل په څېر ستې لري. په ډاډ یې وایم چې د راتلوونکو نسلونو په ذوقونو، احساساتو او عواطفو به هم حکمراني کوي.
دا بیتونه او کلېواله سندره یې که چاته یاد وي رانه یې مه سپموئ!👇
د هندارو زړونه تنګ دي د ډبرو په لباس
یو شاهین رانه زړه یوړو د کوترو په لباس.
تل لړې په زړونو، دوړوي مالګې
په زړه ناسورو پرهرونو ستا بانه.
م: ځاځی»
۱۰/۱/۱۴۰۳

په هماغې ورځې چې د احسان‌الله درمل له‌پاره ډیوې بلې شوې، ډاکټر محب زغم هم د درمل صاحب په باب خپله یوه پخوا نشر شوې مقاله (د شعرستان نثر) بیا خپره کړه، دا ډېره اړینه مقاله ده، ځکه یې دلته رانقلوم:

«د ډاکټر احسان‌الله درمل «شعرستان» چې پر شعرپوهنه سیستماتیک بحث کوي، د علمي او هنري نثر غوره بېلګه ګڼلی شو. مانا دا چې د کتاب ژبه له محتوا سره سم اړخ لګوي. بحث علمي دی نو درمل صاحب هم په علمي نثر لیکلی دی، له بلې خوا د بحث موضوع شعر (د هنر یو ډول) دی نو باید چې نثر یې هم وچ کلک نه وای ځکه خو لیکوال هنري نثر کارولی دی.

علمي (اکاډمیک) نثر باید واضح، صریح، دقیق، له مبالغې پاک، او له احساساتو خوندي وي. همدارنګه د علمي نثر لیکوال که خپل نظر بیانوي یا پر یو څه قضاوت کوي، مطلق حکمونه نه‌کوي؛ بلکې خپله نظریه او خپلې موندنې د وړاندیز په بڼه مطرح کوي. البته په ساینس کې خبره یوڅه متفاوته وي، هلته که چېرې موندنې د پراخو تجربو او مشاهدو په نتیجه کې ترلاسه شوې وي، ورسره متناسب قضاوت یا حکم کولای شو خو دا چې هنر لابراتوار نه‌لري نو باید په اړه یې په احتیاط سره خبرې وکړو.

اوس به لومړی د شعرستان د نثر علمي ځانګړنې وګورو. ښاغلی درمل د مدعا مثل په اړه داسې پرېکړه کوي: «هغه کار چې مولینای روم او شیخ عطار یې د خپلو کیسه‌ییزو تمثیلونو په مرسته کوي، صایب، بېدل، او استاد پسرلی یې په یوه مسره کې کوي، په دې توګه موږ کولای شو چې تمثیلي تشبیه یا مدعا مثل د تشبیهاتو په ډله کې هغه تشبیه وګڼو چې هنري ارزښت یې د ځینو نورو په پرتله زیات دی.»

دی نه‌وایي چې د مدعا مثل هنري ارزښت تر ټولو نورو تشبیهاتو زیات دی، بلکې وایي «د ځینو نورو په پرتله» زیات دی او ان دغه حکم هم په احتیاط سره کوي «موږ کولای شو چې ...».

د اسطورې په بحث کې لولو چې: «د نذیر احمد نذیر په لاندې شعر کې وګورئ چې د ستورو، لمر او سپوږمۍ متناوب تګ و راتګ او د شپې او ورځې د راتلو تکراري پېښه د خیال په مټ له خپل طبیعي او ساینسي هویته اساطیري فضا ته نږدې شوې دي.» لیکوال چې تر دې مخکې یې د اسطورې تعریف راته کړی دی، د ښاغلي نذیر پر شعر مطلق د اسطورې حکم نه‌کوي، بلکې وایي «اساطیري فضا ته نږدې شوې دي».

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په ځیر و لولئ

درمل صاحب د سېمبول په اړه د ځينو نظر يادوي چې ادعا کوي سېمبول د اختناقي او استبدادي شرايطو په عکس‌العمل کې زېږېدلی دی ځکه په داسې شرايطو کې سړی نېغه خبره نه‌شي کولای نو د سېمبول تر پوښو لاندې د مطلب اوبه تېروي. بيا د دې نظريې د ردولو دلايل وړاندې کوي، وروسته وايي: «اوس به ښايي دا پايله اخيستل زموږ حق وي چې سېمبول همېشه د اختناق په تياره کې بل شوی څراغ نه دی؛ بلکې هغه ستوری دی چې تر شا يې د پېچلو افکارو او ناآشنا رواني کيفيتونو روڼ سهار ولاړ وي.» دلته وينو چې ليکوال بيا هم په احتياط سره وايي «اوس به ښايي دا پايله اخيستل زموږ حق وي ...» دی خپله خبره پر چا نه‌تحميلوي، نور خپلې خوښې ته پرېږدي.

د هنر او ساينسي واقعيت په پېژندنې بحث کې درمل صاحب وايي: «د انسان په اړه د بيولوژۍ علم وايي چې دا فقاريه او تي‌لرونکی ژوندی موجود دی ... د انسان په اړه د بيولوژۍ پورته ياد شوي فکر (زما په فکر) د يوه شعر زېږېدو ته هم زمينه نه ده برابره کړې او يا به زما له نظره نه وي تېر شوی.» دی په زغرده نه وايي چې له دغه ساينسي واقعيت څخه چا شعر نه‌دی جوړ کړی؛ ځکه چې ده د دنيا ټوله شاعري نه‌ده لوستې، خو په هغو شعرونو کې چې ده لوستي دي، دا شی نشته.

په دې بل مورد کې هم د ليکوال خبره د علمي نثر له غوښتنو سره برابره ده چې: «دا اصطلاح (شفاف او کدر وزنونه) فکر کوم لومړی ځل د پارسي ژبې لوی کره‌کتونکي او شاعر ډاکټر شفيعي کدکني په خپل بې‌ساري اثر (موسيقي شعر) کې کارولې ده؛ تر هغه وروسته هم يو نيم ځای راغلې (لکه د کاظم کاظمي په «روزنه» نومي کتاب کې) خو بل ځای په ادبي اثارو کې زما له نظره نه تېره شوې.»

درمل صاحب د خج د موقعيت او د ريدم د چستوالي په اړه داسې خبره کوي چې زما لپاره نوې ده: «ما ته داسې ښکاري چې د مسرو په رکنونو کې د خج يا اکسنټ موقعيت د وزن پر ځپاندوالي يا ټکنيتوب اغېز لري؛ څومره چې خج له لومړۍ څپې څخه د څلورمې خوا ته ځي، هماغومره وزن ټکنی کېږي او برعکس.» څنګه چې دا د ليکوال موندنه يا کشف دی نو وار له واره قطعي حکم نه‌کوي؛ بلکې علمي چلند ورسره کوي، دی خپله خبره د يوې فرضيې په توګه وړاندې کوي او انتظار ورته کوي چې لا پخه شي او نور هم ورباندې بحث وکړي. البته که دا خبره ثابته شي، له شاعرانو سره به مرسته وکړي چې د خپل شعر آهنګ او موسيقي، د شعر له محتوا سره سم کړي.

د شعر د داخلي شکل په اړه ليکوال داسې وايي: «زه خپلې خبرې په دوو بېلګو پای ته رسوم، په يوه شعر کې داخلي شکل ښکلی دی خو په دويم کې يا نشته او يا دومره مبهم دی چې زه نه پرې پوهېږم. زه پخپله له هغه يوه خوند اخلم چې داخلي شکل لري، تاسو ته هم دواړه شعرونه پرېږدم او هم ستاسې ذوقونه او قضاوتونه.» دلته ښاغلی درمل بيا علمي لاره خپلوي. څنګه چې انسان کامل نه‌دی او هرڅوک ممکن تېر ووځي نو دی هم په دويم شعر کې د داخلي شکل د نشتوالي په اړه داسې حکم نه‌کوي چې د ده تر واک او امکاناتو دې پورته وي.

البته د درمل صاحب په خبرو کې يو دوه ځايه ما ته يوڅه مبالغه ښکاره شوه. دی وايي: «له دې تعريفونو او نظريو څخه چې موږ له سينده د منګي په اندازه راواخيستې، دومره معلومېږي چې تصوير پراخه لمن او پېچلې هويت لري.» فکر نه‌کوم چې د تصوير په اړه دې دومره ډېر تعريفونه وړاندې شوي وي چې موږ يې سيند هومره وبولو.

بل ځای وايي: «ځکه نو د حمزه بابا دويم بيت د هرچا پر ژبه ګرځي.» دا سمه ده چې د حمزه بابا هغه بيت به نسبتاً زياتو شعرلوستونکو په يادو زده وي او دا هم منم چې «هرچا» په ولسي ژبه کې د «زيات کسان» مانا لري خو دا چې شعرستان علمي اثر دی نو په کار وه چې د نورو موردونو په څېر دې، له دې مورد سره هم علمي چلند شوی وای.

ومې‌ويل چې د شعرستان نثر علمي او هنري دی. د علميتوب دليلونه يې وړاندې ياد شول، اوس به راشو هنريتوب ته يې. درمل صاحب د ښکلو، مناسبو او ځای ځای نويو تشبيهاتو او ترکيبونو په مرسته له يوې خوا پر معلوماتو پوهېدا راته اسانوي او له بلې خوا وچه تيوري د شاعرانه جملو په منځ کې داسې حل کوي لکه د درمل جوړولو کمپنۍ چې له انتي‌بايوټيک سره د مېوو خوند ګډوي او خوندور شربت ځنې جوړوي.

دی تکرار د هنرمند کمزوري او د هنر زوال بولي نو چې دا خبره کوي همداسې جمله ورته جوړوي چې تکرار په کې نه وي: «د ادبي ژبې د ښکلا مناره د تکرار په نري باد هم رنګېږي.»

او په دې پراګراف کې بيا د تکراري تشبيهاتو لپاره د هغه ګني مثال راوړي چې په زرګونو ځله ژوول وي: «که اوس هم څوک د بنو غشي، د قد سروه، د سترګو نرګس، د زلفو ماران، ... په دې نيت راوړي چې لوستونکي يا اورېدونکي ته د تعجب او هنري لذت په نوم يو څه ورکړي، تېروتی دی؛ ځکه چې په زرګونو ځله ژوول شوي ګني به نور څومره خواږه ولري چې موږ يې بيا وژويو؟»

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راليږلو مخکې په ځیر و لولئ

لیکوال د سېمبول د راپېژندلو لپاره له داسي تشبیهګانو او هنري نثره کار اخلي چي د دقیقو معلوماتو تر څنګ د خوند خواږه هم راکوي: «- سېمبول د دریاب غوندي دی چي هر لوستونکی د خپل ذهني ظرف په اندازه ترې د معنا اوبه اخیستلای شي. - د سېمبول په مرسته د شاعر د افکارو د شمسي نظام ګڼي سیارې مونلای شو چي د سېمبول له لمره چاپېره څرخي. - رویا او تخیلات چي پوزیتویزیم او ریالیزم له ادبي او هنري حوزې څخه تبعید کړي ول، سېمبولیستانو بېرته راپخلا کړل. - سېمبول هغه سلواغه ده چي هر لوستونکی پرې د خپل روح له ژورې څاه څخه د خپلو دروني کیفیتونو اوبه راوباسي.»

د اسطورې او تخیل په بحث کي د درمل صاحب دغه شاعرانه جملي وګورئ: «فلسفي هم د انسان د ځینو پوښتنو ځواب نه درلود او انسان مجبورېده چي د خیال د خضر لمنه ونیسي او له هغه سره یوځای د ابهام په تیارو کي د حقیقت په اوبو پسي پل واخلي. - ماشوم، شاعر او بدوي انسان د تخیل په غېږه کي ژوند کوي؛ ماشوم د ځوانی او بدوي انسان د ساینس په لاس له دې خوږې غېږې څخه رابېلېږي؛ خو لوی او اصیل شاعران د ژوند تر پایه له رویا او تخیل سره اوسي. - د شاعر خیال او عواطف د جبراییل دم دی چي د وچ طبیعت د مریمي په لستوني کي پوکل کېږي او د شعر د مسیحا دوله موجود تولد ته زمینه جوړوي.»

درمل صاحب د قافیې د اهمیت په باب یو مثال راوړي او د قافیې موقعیت د پاچاهی له تخت سره تشبیه کوي: «ګورو چي دلته د بیت د دویمي مسرې قافیې د ټول بیت د معنا بار پر اوږو اخیستی دی او له همدې امله شاعر دومره مهمه کلمه د قافیې پر تخت کېنولې ده.»

او بېکاره ردیفونه هغه دسمالونه ګڼي چي خلک یې د خپل ارمان د پوره کېدو په هیله د زیارتونو پر مېټو ترې خو خدای خبر چي به خپل مراد حاصلوي که نه: «څومره ډېر شعرونه شته چي ردیفونه ورپورې لکه د زیارتونو رنګین دسمالونه زانګي، خو د شعر له معنایي او موسیقایي برخي سره هېڅ مرسته نهکوي.»

د درمل صاحب د کلام ځوبيلګي:

مړ دی یم پاک په زنګېدلي اواز
په ایتونو د زبور مي قسم

جوړ به له خپل پټکي ملا ته وي دار
په خوږو څنو د منصور مي قسم

*****

نه د ښار په زړه ځایږو نه د غره شوو
موږ ځانونه څه ګڼلي وو او څه شوو

نه شوو پوی چي مرګ او ژوند څه وو درمله
افسانه مو اورېده ورو ورو ویده شوو

*****

د روح سکون، د زړۀ تو‌ته، د سترګو تور دی وطن
شرم دی مه یې خرڅوئ، ټیکری د مور دی وطن

تت خو یې مه شه د جلال او د جمال رنګونه
شرنګ دی زما د ځنځیر ستا د بنګړو شور دی وطن

پرواز به وکړي د ققنوس غوندي له خپلو ایرو
خیرډی اخیستی که له خپلو بنو اور دی وطن

ور به یې نکړم یوه لوېشت ځمکه په باغ د عدن
که سوی لوی دی، که وران، که سپېره سپور دی وطن

څوک یې کوهي ته غورځوي څوک د وحشت زندان ته
لکه یوسف د خپل او بل په تهمت تور دی وطن

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزې بڼي پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځېر و لولئ

وچ کړنګونه يي له تاندي موملايې نه ډک دي
چېرته يئ؟ راشئ پرهرژليو! چي ټکور دی وطن

*****

خوله پرانيزه ستا د خاموشی له شوره مړ نشم
مه راګوره مه راګوره داسي ګوره مړ نشم

تورو بلا سترګو ته دي مخامخ ولاړ يمه
سترګي په ما توري شوې د سترګو توره مړ نشم

پروت دي يم تر پښو لاندي د عشق د سره انکار په څير
لاس چي رانه وانخلي د حسن اوره مړ نشم

*****

رندي مي جبر که اختيار دی ملا؟!
د خدای په کار کي دې هم کار دی ملا!

ته د مينا قُل قُل ته غوږ شه ساقي!
پرېښېږده لګيا دې وي وزګار دی ملا

سترګي کړه پټي کفن کش کړه پر سر
جهان چي ستا په خوله غبار دی ملا!

په ميکده کي هم پردی حق؟ توبه
ګوټ په شمار بويه، جام په وار دی ملا!

په مړه خراغ پسي ړانده روان دي
د عام بهير کاروان سالار دی ملا

وينه روانه، مينه کنګل غواړي
دا نو انصاف شو؟ د خدای پار دی ملا!

سر نه دی، درد او عشق چي نه پېژني
تاو له ډبري نه دستار دی ملا!

جدي خبره د درمل مه اخله
مست دی، شاعر دی، ګنهګار دی، ملا!

*****

څه پښتون؟ څه يي غيرت؟ څه يي ننګونه؟
خو خپل غولي ته راوړي پردي جنګونه

د وطن د مور ټيکری يي دی بايللی
خو ګټي پردی چلتار، پردي لنګونه

په يوه خوله دي روان په سلو لارو
په يوه لار سل خپلونه، سل رنګونه

د نيکونو توري ساتي څلبلاندي
او فکرونو يي نيولي دي زنګونه

غبرګوي د خپل دښمن د خولي خبره
ډبرمغزي لکه خپل وچ ګرنګونه

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په ځير و لولـئ

له خپل ورورہ سترګي باسي چي پاچا شي
ښخ يي زړو کي د وريندارو پالنګونه

په کونجکو، په ګوجيو پسي غواړي
د تاريخ د خړ سيلاو پاتي منګونه

د قبرونو په کيندو يي لاس تناکي
په متونو يي ببلچي او کولنګونه

په خپل ځنګ کي سيوری نه پريږدي د ميني
خو ټوپکو يي خوړلي دي ځنګونه

د تربور د بورې مور سوي ناري يي
د نغمو غوندي په زړو وهي چنګونه

څه فايده؟ که شي لښکر، لښکر سرونه
پاتي ډير دي پري د تورو قلنګونه

*****

هره ورځ يو غر نړېدلی وي يو دنګ مړ وي
داسي سهار به دلته را نه شي چي جنګ مړ وي؟

د زماني د ستم طرز دی دو چندان ستم
بلبل يي سوی وي، په کنګل يي پتنګ مړ وي

روزي رسان دی رب، خير وي دي درمندونه تش
لړي هغه ساعت لري چي غنمرنګ مړ وي

ستا په اوربل پسي به زړه د کشمالي وي چاود
ستا په سينه پسي به واوري چي لونګ مړ وي

د بورو، کونډو تيکري نه کړئ پري جنډي عار دی
چي په پردي چلتار ژوندی، په پردي لنګ مړ وي

له سکندر سره مي بويه چي مرستون يو شي
های دومره بخت چي ستا کوځه کي ستا ملنګ مړ وي؟

خوږه حلوا دي د ملا په پاتا وېشه شي
خوند کا مين چي د بنګړي غوندي په شرنګ مړ وي

چي شي يي حشر له منصور او له فرهاد سره
درمل چي مړ وي عشقه کاش چي ستا په ننګ مړ وي

نوربيا

که مو غوښتل چي د ليکوال نوري ليکني له نظره تېري کړئ، دا ځای کليک کړئ.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزی بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په ځير و لولـئ